



Raad van de  
Europese Unie

Brussel, 11 juli 2023  
(OR. en)

11158/1/23  
REV 1

ECOFIN 682  
UEM 216  
SOC 507  
EMPL 358  
COMPET 702  
ENV 781  
EDUC 294  
RECH 326  
ENER 417  
JAI 929  
GENDER 158  
ANTIDISCRIM 152  
JEUN 196  
SAN 433

#### NOTA

---

van:	het secretariaat-generaal van de Raad
aan:	het Comité van permanente vertegenwoordigers/de Raad
nr. vorig doc.:	11158/23
nr. Comdoc.:	COM(2023) 626 final
Betreft:	AANBEVELING VAN DE RAAD over het nationale hervormingsprogramma 2023 van Finland en met een advies van de Raad over het stabiliteitsprogramma 2023 van Finland

---

Voor de delegaties gaat hierbij de bovengenoemde ontwerpaanbeveling van de Raad, die is gebaseerd op aanbeveling COM(2023) 626 final van de Commissie en is besproken door de Raad en de Europese Raad.

## AANBEVELING VAN DE RAAD

van ...

### **over het nationale hervormingsprogramma 2023 van Finland en met een advies van de Raad over het stabiliteitsprogramma 2023 van Finland**

DE RAAD VAN DE EUROPESE UNIE,

Gezien het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie, en met name artikel 121, lid 2, en artikel 148, lid 4,

Gezien Verordening (EG) nr. 1466/97 van de Raad van 7 juli 1997 over versterking van het toezicht op begrotingssituaties en het toezicht op en de coördinatie van het economisch beleid<sup>1</sup>, en met name artikel 5, lid 2,

Gezien de aanbeveling van de Europese Commissie,

Gezien de resoluties van het Europees Parlement,

Gezien de conclusies van de Europese Raad,

Gezien het advies van het Comité voor de werkgelegenheid,

Gezien het advies van het Economisch en Financieel Comité,

Gezien het advies van het Comité voor sociale bescherming,

Gezien het advies van het Comité voor de economische politiek,

Overwegende hetgeen volgt:

---

<sup>1</sup> PB L 209 van 2.8.1997, blz. 1.

- (1) Verordening (EU) 2021/241 van het Europees Parlement en de Raad<sup>2</sup>, waarbij de herstel- en veerkrachtfaciliteit ("de faciliteit") werd ingesteld, is op 19 februari 2021 in werking getreden. De faciliteit biedt de lidstaten financiële ondersteuning voor de uitvoering van hervormingen en investeringen, die worden gerealiseerd met budgettaire stimulansen door de Unie. In overeenstemming met de prioriteiten van het Europees Semester draagt de faciliteit bij tot economisch en inclusief herstel en de uitvoering van duurzame en groeibevorderende hervormingen en investeringen, met name hervormingen en investeringen om de groene en de digitale transitie te stimuleren en om de economieën van de lidstaten veerkrachtiger te maken. Zij helpt ook de overheidsfinanciën te versterken en de groei en werkgelegenheid op middellange en lange termijn te stimuleren, de territoriale cohesie binnen de Unie te verbeteren en de verdere uitvoering van de Europese pijler van sociale rechten te ondersteunen. De maximale financiële bijdrage per lidstaat in het kader van de faciliteit is op 30 juni 2022 bijgewerkt, overeenkomstig artikel 11, lid 2, van Verordening (EU) 2021/241.

---

<sup>2</sup> Verordening (EU) 2021/241 van het Europees Parlement en de Raad van 12 februari 2021 tot instelling van de herstel- en veerkrachtfaciliteit (PB L 57 van 18.2.2021, blz. 17).

- (2) Op 22 november 2022 heeft de Commissie haar goedkeuring gehecht aan de jaarlijkse duurzamegroei-analyse 2023 en daarmee de aanzet gegeven tot het Europees Semester 2023 voor coördinatie van het economisch beleid. Op 23 maart 2023 heeft de Europese Raad zijn goedkeuring gehecht aan de prioriteiten van de jaarlijkse duurzamegroei-analyse 2023, die rond de vier dimensies van concurrerende duurzaamheid draaien. Op 22 november 2022 heeft de Commissie op grond van Verordening (EU) nr. 1176/2011 van het Europees Parlement en de Raad<sup>3</sup> ook het waarschuwingsmechanismeverslag 2023 aangenomen, waarin zij Finland niet heeft aangemerkt als een van de lidstaten die door onevenwichtigheden geraakt kunnen zijn of het risico lopen daardoor geraakt te worden. Derhalve zou een diepgaande evaluatie niet nodig zijn. Op dezelfde datum heeft de Commissie ook een advies goedgekeurd over het ontwerp-begrotingsplan 2023 van Finland. De Commissie heeft ook een aanbeveling voor een aanbeveling van de Raad over het economisch beleid van de eurozone goedgekeurd, alsook een voorstel voor het gezamenlijk verslag over de werkgelegenheid 2023 waarin de uitvoering van de werkgelegenheidsrichtsnoeren en de beginselen van de Europese pijler van sociale rechten wordt geanalyseerd. De Raad heeft de aanbeveling over het economisch beleid van de eurozone<sup>4</sup> (de "aanbeveling van 2023 over de eurozone") op 16 mei 2023 aangenomen en het gezamenlijk verslag over de werkgelegenheid op 13 maart 2023.
- (3) Hoewel de economieën in de Unie blijken te geven van opvallende veerkracht, blijft de geopolitieke context een negatief effect hebben. De economische en sociale beleidsagenda van de Unie, die resoluut achter Oekraïne staat, is erop gericht om op korte termijn de negatieve gevolgen van energieschokken voor zowel kwetsbare huishoudens als bedrijven te beperken en op middellange termijn de inspanningen ter verwezenlijking van de groene en de digitale transitie, de ondersteuning van duurzame en inclusieve groei, de bewaking van de macro-economische stabiliteit en de vergroting van de veerkracht vol te houden. De agenda is ook sterk gericht op het vergroten van het concurrentievermogen en de productiviteit van de Unie.

---

<sup>3</sup> Verordening (EU) nr. 1176/2011 van het Europees Parlement en de Raad van 16 november 2011 betreffende de preventie en correctie van macro-economische onevenwichtigheden (PB L 306 van 23.11.2011, blz. 25).

<sup>4</sup> Aanbeveling van de Raad van 16 mei 2023 over het economisch beleid van de eurozone (PB C 180 van 23.5.2023, blz. 1).

- (4) Op 1 februari 2023 heeft de Commissie een mededeling uitgebracht met de titel "Een industrieel plan voor de Green Deal voor het nettonultijdperk" ("het industrieel plan voor de Green Deal"). Het doel van het industrieel plan voor de Green Deal is om het concurrentievermogen van de nettonulindustrie van de Unie te versterken en een snelle transitie naar klimaatneutraliteit te bevorderen. Het vormt een aanvulling op de lopende inspanningen in het kader van de Europese Green Deal en REPowerEU. Het heeft ook tot doel een omgeving te scheppen die gunstiger is voor het opschalen van de productiecapaciteit van de Unie voor de nettonultechnologieën en -producten die nodig zijn om de ambitieuze klimaatdoelstellingen van de Unie te halen, en voor het verzekeren van toegang tot relevante kritieke grondstoffen, onder meer door de sourcing ervan te diversifiëren, geologische hulpbronnen in de lidstaten naar behoren te exploiteren en grondstoffen zoveel mogelijk te recyclen. Het industrieel plan voor de Green Deal is gebaseerd op vier pijlers: een voorspelbaar en vereenvoudigd regelgevingsklimaat, versnelde toegang tot financiering, het verbeteren van vaardigheden, en open handel voor veerkrachtige toeleveringsketens. Op 16 maart 2023 heeft de Commissie nog een mededeling gepubliceerd met de titel "Concurrentievermogen van de EU op lange termijn: blik op de periode na 2030", die is gestructureerd rond negen elkaar versterkende aanjagers, met als doel te werken aan een groeibevorderend regelgevingskader. In de mededeling worden beleidsprioriteiten vastgesteld die bedoeld zijn om actief te zorgen voor structurele verbeteringen, gerichte investeringen en regelgevingsmaatregelen voor het concurrentievermogen van de Unie en haar lidstaten op lange termijn. Onderstaande aanbevelingen dragen bij tot de verwezenlijking van deze prioriteiten.

- (5) In 2023 blijft het Europees Semester voor coördinatie van het economisch beleid evolueren in overeenstemming met de uitvoering van de faciliteit. De volledige uitvoering van de herstel- en veerkrachtplannen blijft essentieel voor de verwezenlijking van de beleidsprioriteiten in het kader van het Europees Semester, aangezien de plannen betrekking hebben op alle of een aanzienlijk deel van de relevante landspecifieke aanbevelingen die in de afgelopen jaren zijn gedaan. De landspecifieke aanbevelingen van 2019, 2020 en 2022 blijven onverminderd relevant voor de herstel- en veerkrachtplannen die worden herzien, bijgewerkt of gewijzigd overeenkomstig de artikelen 14, 18 en 21 van Verordening (EU) 2021/241.
- (6) Verordening (EU) 2023/435 van het Europees Parlement en de Raad<sup>5</sup> (de "REPowerEU-verordening"), die op 27 februari 2023 is vastgesteld, heeft tot doel de afhankelijkheid van de Unie van de invoer van Russische fossiele brandstoffen snel af te bouwen. Dit zal bijdragen tot energiezekerheid en de diversificatie van de energievoorziening van de Unie en tegelijkertijd het gebruik van hernieuwbare energiebronnen, de opslagcapaciteit voor energie en de energie-efficiëntie vergroten. De REPowerEU-verordening stelt de lidstaten in staat een nieuw REPowerEU-hoofdstuk toe te voegen aan hun nationale herstel- en veerkrachtplannen om belangrijke hervormingen en investeringen te financieren die de REPowerEU-doelstellingen helpen verwezenlijken. Die hervormingen en investeringen zullen ook het concurrentievermogen van de nettonulindustrie van de Unie zoals uiteengezet in het industrieel plan voor de Green Deal helpen stimuleren, en zullen ingaan op de energiegerelateerde landspecifieke aanbevelingen die in 2022 en, indien van toepassing, in 2023 aan de lidstaten zijn gedaan. Met de REPowerEU-verordening wordt een nieuwe categorie ingevoerd van niet terug te betalen financiële steun die ter beschikking van de lidstaten wordt gesteld om nieuwe energiegerelateerde hervormingen en investeringen in het kader van hun herstel- en veerkrachtplannen te financieren.

---

<sup>5</sup> Verordening (EU) 2023/435 van het Europees Parlement en de Raad van 27 februari 2023 tot wijziging van Verordening (EU) 2021/241 wat betreft REPowerEU-hoofdstukken in herstel- en veerkrachtplannen en tot wijziging van Verordeningen (EU) nr. 1303/2013, (EU) 2021/1060 en (EU) 2021/1755 en Richtlijn 2003/87/EG (PB L 63 van 28.2.2023, blz. 1).

- (7) Op 8 maart 2023 heeft de Commissie een mededeling aangenomen met richtsnoeren voor het begrotingsbeleid voor 2024 ("de mededeling van 8 maart 2023"), die erop gericht is de voorbereiding van de stabiliteits- en convergentieprogramma's van de lidstaten te ondersteunen en aldus de beleidscoördinatie te versterken. De Commissie heeft eraan herinnerd dat de algemene ontsnappingsclausule van het stabiliteits- en groeipact eind 2023 wordt gedeactiveerd. Zij heeft verzocht om een begrotingsbeleid in 2023-2024 dat de houdbaarheid van de schuld op middellange termijn waarborgt en de potentiële groei op duurzame wijze verhoogt, en heeft de lidstaten verzocht in hun stabiliteits- en convergentieprogramma's 2023 uiteen te zetten hoe hun begrotingsplannen ervoor zullen zorgen dat de in het Verdrag vastgestelde referentiewaarde van 3 % van het bruto binnenlands product (bbp) wordt nageleefd en de schuld voortdurend op plausibele wijze wordt teruggedrongen, of dat de schuld op middellange termijn op een prudent niveau wordt gehouden. De Commissie heeft de lidstaten ook verzocht de nationale begrotingsmaatregelen die zijn ingevoerd om huishoudens en bedrijven te beschermen tegen de energieprijsschok, geleidelijk af te schaffen, te beginnen met de minst gerichte maatregelen. Zij heeft erop gewezen dat indien de steunmaatregelen zouden moeten worden verlengd vanwege hernieuwde druk van de energieprijzen, de lidstaten deze beter moeten richten op kwetsbare huishoudens en bedrijven. De Commissie heeft verklaard de begrotingsaanbevelingen te kwantificeren en te differentiëren. Bovendien zouden de begrotingsaanbevelingen moeten worden geformuleerd op basis van de netto primaire uitgaven, zoals voorgesteld in haar mededeling van 9 november 2022 over een leidraad voor een hervorming van het EU-kader voor economische governance. De Commissie heeft aanbevolen dat alle lidstaten nationaal gefinancierde investeringen blijven beschermen en zorgen voor een doeltreffend gebruik van de faciliteit en andere Uniefondsen, met name in het licht van de doelstellingen met betrekking tot de groene en de digitale transitie en veerkracht. De Commissie heeft aangegeven dat zij de Raad zal voorstellen om in het voorjaar van 2024 op het tekort gebaseerde buitensporigtekortprocedures in te stellen op basis van de begrotingsresultaten voor 2023, in overeenstemming met de bestaande wettelijke bepalingen.

- (8) Op 26 april 2023 heeft de Commissie wetgevingsvoorstellen ingediend om een omvattende hervorming van de Unieregels inzake economische governance door te voeren. De voorstellen moeten vooral de houdbaarheid van de overheidsschuld verbeteren en tegelijkertijd in alle lidstaten via hervormingen en investeringen duurzame en inclusieve groei bevorderen. Met deze voorstellen streeft de Commissie ernaar de nationale verantwoordelijkheid te vergroten, het kader te vereenvoudigen en de focus meer te leggen op de middellange termijn, in combinatie met doeltreffende en coherenter handhaving. Volgens de conclusies van de Raad van 14 maart 2023 over een leidraad voor een hervorming van het EU-kader voor economische governance is het de bedoeling om de wetgevingswerkzaamheden in 2023 af te ronden.
- (9) Op 27 mei 2021 heeft Finland overeenkomstig artikel 18, lid 1, van Verordening (EU) 2021/241 zijn herstel- en veerkrachtplan ingediend bij de Commissie. Krachtens artikel 19 van Verordening (EU) 2021/241 heeft de Commissie de relevantie, doeltreffendheid, efficiëntie en samenhang van het herstel- en veerkrachtplan beoordeeld overeenkomstig de beoordelingsrichtsnoeren van bijlage V bij die verordening. Op 29 oktober 2021 heeft de Raad zijn uitvoeringsbesluit betreffende de goedkeuring van de beoordeling van het herstel- en veerkrachtplan voor Finland<sup>6</sup> vastgesteld. De tranches worden vrijgegeven mits de Commissie overeenkomstig artikel 24, lid 5, van Verordening (EU) 2021/241 een besluit heeft vastgesteld waarin wordt verklaard dat Finland de desbetreffende mijlpalen en streefdoelen die in het uitvoeringsbesluit van de Raad zijn vastgelegd, op bevredigende wijze heeft verwezenlijkt. Onder bevredigende verwezenlijking wordt begrepen dat de verwezenlijking van eerdere mijlpalen en streefdoelen niet is teruggedraaid.

---

<sup>6</sup> Doc. ST 12524/2021 + ADD 1.

- (10) Finland heeft op 23 maart 2023 zijn nationale hervormingsprogramma 2023 en stabiliteitsprogramma 2023 ingediend, overeenkomstig artikel 4, lid 1, van Verordening (EG) nr. 1466/97. Om met de onderlinge verbanden tussen beide programma's rekening te houden, zijn deze samen geëvalueerd. Overeenkomstig artikel 27 van Verordening (EU) 2021/241 weerspiegelt het nationale hervormingsprogramma 2023 ook de halfjaarlijkse verslaglegging van Finland over de vorderingen bij de verwezenlijking van zijn herstel- en veerkrachtplan.
- (11) Op 24 mei 2023 heeft de Commissie het landverslag 2023 voor Finland gepubliceerd. Daarin werd de vooruitgang beoordeeld die Finland heeft geboekt bij de uitvoering van de desbetreffende landspecifieke aanbevelingen die de Raad tussen 2019 en 2022 heeft aangenomen en werd de balans opgemaakt van de uitvoering door Finland van het herstel- en veerkrachtplan. Op basis van die analyse werden in het landverslag lacunes vastgesteld met betrekking tot de uitdagingen die niet of slechts gedeeltelijk worden aangepakt in het herstel- en veerkrachtplan, alsook nieuwe en opkomende uitdagingen. Ook werd de vooruitgang beoordeeld die Finland heeft geboekt bij de uitvoering van de Europese pijler van sociale rechten en bij de verwezenlijking van de kerndoelen van de Unie inzake werkgelegenheid, vaardigheden en armoedebestrijding, alsook bij de verwezenlijking van de duurzameontwikkelingsdoelstellingen van de Verenigde Naties.

- (12) Volgens door Eurostat gevalideerde gegevens daalde het overheidstekort van Finland van 2,8 % van het bbp in 2021 tot 0,9 % in 2022, terwijl de overheidsschuld steeg van 72,6 % van het bbp aan het eind van 2021 tot 73,0 % aan het eind van 2022. Op 24 mei 2023 heeft de Commissie een verslag uitgebracht op grond van artikel 126, lid 3, van het Verdrag. In dat verslag wordt de begrotingssituatie van Finland besproken, aangezien de overheidsschuld in 2022 de in het Verdrag vastgestelde referentiewaarde van 60 % van het bbp overschreed en niet aan de schuldreductiebenchmark voldeed. In het verslag werd geconcludeerd dat niet aan het schuld criterium was voldaan. In overeenstemming met haar mededeling van 8 maart 2023 heeft de Commissie niet voorgesteld om in het voorjaar van 2023 nieuwe buitensporigtekortprocedures in te leiden. De Commissie heeft vervolgens verklaard dat zij de Raad zou voorstellen om in het voorjaar van 2024 op het tekort gebaseerde buitensporigtekortprocedures in te stellen op basis van de begrotingsresultaten voor 2023. Finland moet hiermee rekening houden bij de uitvoering van zijn begroting voor 2023 en de voorbereiding van zijn ontwerpbegrotingsplan voor 2024.

- (13) Het overheidssaldo is beïnvloed door de budgettaire beleidsmaatregelen die zijn genomen om de economische en sociale gevolgen van de stijging van de energieprijzen te verzachten. In 2022 bestonden de inkomstenverlagende budgettaire beleidsmaatregelen onder meer uit een tijdelijke verhoging van aftrekbare uitgaven voor woon-werkverkeer en een verhoging van de belastingaftrek voor huishoudens voor renovaties van verwarmingsinstallaties. De uitgavenverhogende budgettaire beleidsmaatregelen omvatten een indexverhoging van de sociale uitkeringen en de betaling van aanvullende kinderbijslag, teneinde de koopkracht van huishoudens met een laag inkomen te verbeteren en de door de inflatie veroorzaakte kosten aan te pakken. De Commissie raamt de nettobegrotingskosten van die maatregelen op 0,1 % van het bbp in 2022. Het overheidssaldo is ook beïnvloed door de budgettaire kosten voor het bieden van tijdelijke bescherming van ontheemden uit Oekraïne, die in 2022 op 0,1 % van het bbp worden geraamd. Tegelijkertijd zijn de geraamde kosten van de tijdelijke noodmaatregelen die verband houden met de COVID-19-crisis van 2,0 % van het bbp in 2021 gedaald tot 0,2 % van het bbp in 2022.
- (14) Op 18 juni 2021 heeft de Raad Finland aanbevolen<sup>7</sup> om in 2022 een ondersteunende begrotingskoers aan te houden, onder meer met behulp van de impuls die uitgaat van de faciliteit, en om nationaal gefinancierde investeringen in stand te houden.

---

<sup>7</sup> Aanbeveling van de Raad van 18 juni 2021 met een advies van de Raad over het stabiliteitsprogramma 2021 van Finland (PB C 304 van 29.7.2021, blz. 126).

- (15) Volgens ramingen van de Commissie was de begrotingskoers<sup>8</sup> in 2022 overwegend neutraal, namelijk -0,1 % van het bbp, zoals aanbevolen door de Raad. Zoals aanbevolen door de Raad is Finland het herstel blijven ondersteunen met investeringen die moeten worden gefinancierd uit de faciliteit. De met subsidies uit de faciliteit en andere Uniefondsen gefinancierde uitgaven bedroegen 0,3 % van het bbp in 2022 (0,2 % van het bbp in 2021). De nationaal gefinancierde investeringen zorgden voor een neutrale bijdrage van 0,0 procentpunten aan de begrotingskoers<sup>9</sup>. Finland heeft derhalve de nationaal gefinancierde investeringen in stand gehouden, zoals aanbevolen door de Raad. Tegelijkertijd heeft de groei van de nationaal gefinancierde primaire lopende uitgaven (ongerekend nieuwe maatregelen aan de ontvangstenzijde) een grotendeels neutrale bijdrage aan de begrotingskoers geleverd van 0,1 procentpunt. Finland heeft de groei van de nationaal gefinancierde lopende uitgaven dus voldoende onder controle gehouden.
- (16) Het macro-economische scenario dat aan de begrotingsprognose van het stabiliteitsprogramma 2023 ten grondslag ligt, komt overeen met de voorjaarsprognose 2023 van de Commissie voor zowel 2023 als 2024. De regering gaat ervan uit dat het reële bbp in 2023 licht zal krimpen met 0,2 % en in 2024 zal groeien met 1,3 %. Ter vergelijking: in de voorjaarsprognose 2023 van de Commissie wordt uitgegaan van een positieve groei van het reële bbp met 0,2 % in 2023 en 1,4 % in 2024. Volgens beide prognoses zal de netto-uitvoer in 2023 de belangrijkste groeimotor zijn, terwijl in 2024 een bredere verbetering van de economische prestaties wordt verwacht omdat ook de binnenlandse vraag zich zal herstellen.

---

<sup>8</sup> De begrotingskoers wordt gemeten als de verandering in de primaire uitgaven (ongerekend discretionaire maatregelen aan de ontvangstenzijde), met uitsluiting van tijdelijke noodmaatregelen die verband houden met de COVID-19-crisis maar met inbegrip van uitgaven die worden gefinancierd met niet terug te betalen steun (subsidies) uit de faciliteit en andere Uniefondsen, ten opzichte van de potentiële groei op middellange termijn. Zie voor meer details Kader 1 in de statistische begrotingstabellen.

<sup>9</sup> Andere nationaal gefinancierde kapitaaluitgaven hebben een expansieve bijdrage van 0,2 procentpunten van het bbp geleverd.

- (17) In haar stabiliteitsprogramma 2023 verwacht de regering dat het overheidstekort in 2023 zal stijgen tot 2,6 % van het bbp. De stijging in 2023 is voornamelijk het gevolg van de indexering van sociale uitkeringen, financiering door de centrale overheid aan lokale overheden, hogere rentelasten, alsmede extra defensie-uitgaven en investeringen gerelateerd aan onderzoek en ontwikkeling (O&O). Volgens het stabiliteitsprogramma 2023 zal de overheidsschuldquote naar verwachting toenemen van 73,0 % aan het eind van 2022 tot 74,4 % aan het eind van 2023. In de voorjaarsprognose 2023 van de Commissie wordt uitgegaan van een overheidstekort van 2,6 % van het bbp voor 2023. Dit is in overeenstemming met het in het stabiliteitsprogramma 2023 voorspelde tekort. In de voorjaarsprognose 2023 van de Commissie wordt uitgegaan van een lagere overheidsschuldquote van 73,9 % aan het eind van 2023. Het verschil is toe te schrijven aan een iets hogere deflator waarvan in de voorjaarsprognose 2023 van de Commissie is uitgegaan.

(18) Het overheidssaldo wordt in 2023 naar verwachting nog steeds beïnvloed door de begrotingsmaatregelen die zijn genomen om de economische en sociale gevolgen van de stijging van de energieprijzen te verzachten. Zij bestaan uit maatregelen uit 2022 die werden verlengd (met name: aanvullende tijdelijke verhogingen van aftrekbare uitgaven voor woonwerkverkeer en belastingaftrek voor huishoudens voor renovatie van verwarmingsinstallaties) en nieuwe maatregelen zoals tijdelijke vergoedingen voor elektriciteitsrekeningen en belastingkredieten voor elektriciteit, alsook een tijdelijke verlaging van het btw-tarief voor elektriciteit en passagiersvervoer. De kosten van deze maatregelen worden gedeeltelijk gecompenseerd door belastingen op uitzonderlijke winsten van energieleveranciers, te weten een tijdelijke winstbelasting voor elektriciteitsbedrijven. De nettobegrotingskosten van de steunmaatregelen worden in de voorjaarsprognose 2023 van de Commissie geraamd op 0,3 % van het bbp in 2023<sup>10</sup>. De meeste maatregelen in 2023 lijken niet gericht op de kwetsbaarste huishoudens of bedrijven en houden de prijsprikkel om de vraag naar energie terug te dringen en de energie-efficiëntie te verhogen niet volledig in stand. Het bedrag aan gerichte steunmaatregelen waarmee bij de beoordeling van de naleving van aanbeveling van de Raad van 12 juli 2022<sup>11</sup> rekening moet worden gehouden, wordt in de voorjaarsprognose 2023 van de Commissie bijgevolg geraamd op 0,1 % van het bbp in 2023 (tegenover 0,0 % van het bbp in 2022). De budgettaire kosten van tijdelijke bescherming van ontheemden uit Oekraïne zullen naar verwachting stijgen met 0,2 procentpunten van het bbp ten opzichte van 2022.

---

<sup>10</sup> Het cijfer geeft het niveau weer van de jaarlijkse begrotingskosten van de maatregelen, waaronder lopende ontvangsten en uitgaven en — indien relevant — kapitaaluitgaven.

<sup>11</sup> Aanbeveling van de Raad van 12 juli 2022 over het nationale hervormingsprogramma van Finland en met een advies van de Raad over het stabiliteitsprogramma 2022 van Finland (PB C 334 van 1.9.2022, blz. 213).

- (19) In zijn aanbeveling van 12 juli 2022 heeft de Raad aanbevolen dat Finland actie onderneemt om er in 2023 voor te zorgen dat de groei van de nationaal gefinancierde primaire lopende uitgaven in overeenstemming is met een algemeen neutrale beleidskoers<sup>12</sup>, rekening houdend met de aanhoudende tijdelijke en gerichte steun aan huishoudens en bedrijven die het kwetsbaarst zijn voor stijgingen van de energieprijzen, en aan mensen die Oekraïne ontvluchten. Finland moet klaarstaan om de lopende uitgaven aan te passen aan de veranderende situatie. Finland is ook aanbevolen te voorzien in meer overheidsinvesteringen voor de groene en de digitale transitie en voor energiezekerheid, met inachtneming van het REPowerEU-initiatief, onder meer door gebruik te maken van de faciliteit en andere Uniefondsen.

---

<sup>12</sup> Volgens de voorjaarsprognose 2023 van de Commissie wordt de potentiële outputgroei op middellange termijn (tienjaarsgemiddelde) van Finland, die wordt gebruikt als maatstaf voor de begrotingskoers, geraamd op 5,6 % in nominale termen.

(20) Voor 2023 wordt in de voorjaarsprognose 2023 van de Commissie uitgegaan van een expansieve begrotingskoers (-1,0 % van het bbp) bij een hoge inflatie. Dit volgt op een overwegend neutrale begrotingskoers in 2022 (-0,1 % van het bbp). Verwacht wordt dat de groei van de nationaal gefinancierde primaire lopende uitgaven (ongerekend discretionaire maatregelen aan de ontvangstenzijde) in 2023 aan de begrotingskoers een expansieve bijdrage van 0,6 % van het bbp zal leveren. Dit omvat de grotendeels stabiele kosten van de gerichte steunmaatregelen voor huishoudens en bedrijven die het kwetsbaarst zijn voor stijgingen van de energieprijzen. Dit omvat ook de hogere kosten van het aanbieden van tijdelijke bescherming aan ontheemden uit Oekraïne (gestegen met 0,2 % van het bbp). De expansieve bijdrage van de nationaal gefinancierde netto primaire lopende uitgaven is dus slechts gedeeltelijk toe te schrijven aan de gerichte steun aan huishoudens en bedrijven die het kwetsbaarst zijn voor stijgingen van de energieprijzen, en aan mensen die Oekraïne ontvluchten. De expansieve groei van de nationaal gefinancierde primaire lopende uitgaven (ongerekend discretionaire maatregelen aan de ontvangstenzijde) is ook te wijten aan de indexering van sociale uitkeringen, financiering door de centrale overheid aan lokale overheden, alsmede extra defensie-uitgaven en O&O-gerelateerde investeringen. Kortom, de verwachte groei van nationaal gefinancierde primaire lopende uitgaven is niet in overeenstemming met de aanbeveling van de Raad van 12 juli 2022. De met subsidies in het kader van de faciliteit en andere Uniefondsen gefinancierde uitgaven bedroegen 0,4 % van het bbp in 2023, terwijl de nationaal gefinancierde investeringen een expansieve bijdrage aan de begrotingskoers van 0,4 procentpunten leverden<sup>13</sup>. Finland is daarom van plan om via de faciliteit aanvullende investeringen te financieren, en zal naar verwachting de nationaal gefinancierde investeringen in stand houden. Het is voornemens overheidsinvesteringen te financieren voor de groene en de digitale transitie en voor energiezekerheid, zoals subsidies voor de vervanging van op fossiele brandstoffen werkende ketels en laadpunten voor elektrische voertuigen, en voor elektriciteitsnetwerken, alsook het Digirail-project ter vernieuwing van het treinbesturingssysteem, het "Virtual Finland"-portaal om arbeidsimmigratie te vergemakkelijken en het "real-time economy"-project (RTE-project) voor het digitaliseren van zakelijke transacties, die gedeeltelijk worden gefinancierd door de faciliteit en andere Uniefondsen.

---

<sup>13</sup> Verwacht wordt dat andere nationaal gefinancierde kapitaaluitgaven een neutrale bijdrage van 0,0 procentpunten van het bbp zullen leveren.

- (21) Volgens het stabiliteitsprogramma 2023 zal het overheidstekort in 2024 naar verwachting gelijk blijven op 2,6 % van het bbp. De groei van de belastinginkomsten zal naar verwachting vertragen, terwijl de rentelasten naar verwachting hoger zullen zijn. Volgens het stabiliteitsprogramma 2023 zal de overheidsschuldquote naar verwachting stijgen tot 76,9 % aan het eind van 2024. Op basis van de op de afsluitdatum van de prognose bekende beleidsmaatregelen wordt in de voorjaarsprognose 2023 van de Commissie uitgegaan van een overheidstekort van 2,6 % van het bbp in 2024. Dit is in overeenstemming met het in het stabiliteitsprogramma 2023 voorspelde tekort. In de voorjaarsprognose 2023 van de Commissie wordt uitgegaan van een lagere overheidsschuldquote van 76,2 % aan het eind van 2024.
- (22) Het stabiliteitsprogramma 2023 voorziet in de geleidelijke afschaffing van alle energiesteunmaatregelen in 2024. De Commissie gaat momenteel uit van de volledige uitfasering van de energiesteunmaatregelen in 2024. Dat is gebaseerd op de veronderstelling dat de energieprijzen niet opnieuw zullen stijgen.

- (23) Verordening (EG) nr. 1466/97 roept op tot een jaarlijkse verbetering van het structurele begrotingssaldo in de richting van de begrotingsdoelstelling op middellange termijn met 0,5 % van het bbp als benchmark<sup>14</sup>. Rekening houdend met overwegingen inzake budgettaire houdbaarheid zou volgens de Commissie een verbetering van het structurele saldo met ten minste 0,3 % van het bbp voor 2024 passend zijn. Om een dergelijke verbetering te bewerkstelligen, mag de groei van de nationaal gefinancierde netto primaire uitgaven<sup>15</sup> in 2024 volgens de methode van de Commissie niet meer dan 2,2 % bedragen, zoals in deze aanbeveling tot uiting komt. Tegelijkertijd moeten de resterende energiesteunmaatregelen (die momenteel door de Commissie worden geraamd op 0,3 % van het bbp in 2023) geleidelijk worden afgeschaft, indien de ontwikkelingen op de energiemarkt dat toelaten en te beginnen bij de minst gerichte maatregelen, en moeten de daarmee samenhangende besparingen worden gebruikt om het overheidstekort terug te dringen. Volgens de voorjaarsprognose 2023 van de Commissie is de groei van de nationaal gefinancierde netto primaire lopende uitgaven in 2023 niet in overeenstemming met de aanbeveling van de Raad van 12 juli 2022. Indien dit wordt bevestigd, zou een lagere groei van de netto primaire uitgaven in 2024 passend zijn.
- (24) Bij ongewijzigd beleid wordt in de voorjaarsprognose 2023 van de Commissie uitgegaan van een groei van de nationaal gefinancierde netto primaire uitgaven met 2,8 % in 2024, wat hoger is dan het aanbevolen groeipercentage.
- (25) Volgens het stabiliteitsprogramma 2023 zullen de overheidsinvesteringen in 2023 en 2024 naar verwachting op 4,5 % van het bbp blijven. Dit weerspiegelt de nationaal gefinancierde investeringen en de investeringen die door de Unie worden gefinancierd, namelijk via de faciliteit. Het stabiliteitsprogramma 2023 heeft betrekking op hervormingen en investeringen die naar verwachting zullen bijdragen tot budgettaire houdbaarheid en duurzame en inclusieve groei. Deze hervormingen en investeringen omvatten de hervorming van de gezondheids- en sociale diensten, die ook deel uitmaakt van het herstel- en veerkrachtplan, hoewel ramingen van de toekomstige besparingen die de hervorming zal opleveren, nog onzeker zijn.

---

<sup>14</sup> Artikel 5 van Verordening (EG) nr. 1466/97 vereist ook een aanpassing van meer dan 0,5 % van het bbp voor lidstaten met een overheidsschuld van meer dan 60 % van het bbp of met meer aantoonbare risico's voor de houdbaarheid van de schuldpositie.

<sup>15</sup> Netto primaire uitgaven worden gedefinieerd als nationaal gefinancierde uitgaven ongerekend discretionaire maatregelen aan de ontvangstenzijde en exclusief rente-uitgaven en conjuncturele werkloosheidsuitgaven.

- (26) Het stabiliteitsprogramma 2023 schetst een begrotingstraject op middellange termijn tot 2027. Volgens het stabiliteitsprogramma 2023 zal het overheidstekort naar verwachting stijgen tot 3,1 % van het bbp in 2025 en vervolgens licht dalen tot 2,9 % in 2026. Het geplande overheidstekort zal in 2026 dus minder dan 3 % van het bbp bedragen. Volgens het stabiliteitsprogramma 2023 zal de overheidsschuldquote naar verwachting stijgen van 76,9 % van het bbp aan het eind van 2024 tot 80,7 % van het bbp aan het eind van 2026.
- (27) Finland heeft een doeltreffend en inclusief socialezekerheidsstelsel met een hoog niveau van sociale bescherming, maar het is complex met enkele risico's dat de prikkel om te werken wegvalt. In 2020 kreeg een speciale parlementaire commissie de opdracht om uiterlijk in 2027 een hervorming van het socialezekerheidsstelsel uit te werken. In januari 2022 publiceerde deze commissie de resultaten van haar werkzaamheden voor het in kaart brengen van de problemen en in maart 2023 presenteerde zij haar tussentijds verslag, dat 31 voorstellen bevatte voor studies, ontwerpwetgeving en ontwikkelingsprojecten voor toekomstige regeringen. De volgende fasen zouden bestaan uit het starten van wetgevingswerkzaamheden om het socialezekerheidsstelsel te stroomlijnen en de prikkels om te werken te vergroten, met behoud van de sociale bescherming en verhoging van de arbeidsparticipatie. De voortzetting van de werkzaamheden ter hervorming van het socialezekerheidsstelsel is belangrijk voor de ondersteuning van de houdbaarheid van de overheidsfinanciën op lange termijn.

- (28) Overeenkomstig artikel 19, lid 3, punt b), van Verordening (EU) 2021/241 en criterium 2.2 van bijlage V bij die verordening bevat het herstel- en veerkrachtplan een uitgebreide reeks elkaar versterkende hervormingen en investeringen die uiterlijk in 2026 moeten zijn uitgevoerd. Finland is gestart met de uitvoering van zijn herstel- en veerkrachtplan. De operationele regelingen tussen de Commissie en Finland zijn echter nog niet ondertekend. Deze stap is noodzakelijk voor de indiening van de eerste betalingsaanvraag in het kader van het herstel- en veerkrachtplan en om Finland in staat te stellen met de overeengekomen planning voor betalingsaanvragen op schema te komen. Finland heeft in januari 2023 een wijziging van zijn herstel- en veerkrachtplan ingediend, die door de Raad werd goedgekeurd op 14 maart 2023. Deze wijziging werd uitgevoerd in het kader van de actualisering van de maximale financiële bijdrage die voor de lidstaten beschikbaar is uit de faciliteit, en bestond in een proportionele verlaging van de financiering over de vier pijlers van het plan. Met het oog op de financiering in het kader van het REPowerEU-hoofdstuk is in 2023 nog een wijziging van het herstel- en veerkrachtplan gepland. De snelle opname van het nieuwe REPowerEU-hoofdstuk in het herstel- en veerkrachtplan zal de financiering van aanvullende hervormingen en investeringen ter ondersteuning van de strategische doelstellingen van Finland op het gebied van energie en de groene transitie mogelijk maken. De systematische en doeltreffende betrokkenheid van lokale en regionale autoriteiten, sociale partners en andere belanghebbenden blijft belangrijk voor de succesvolle uitvoering van het herstel- en veerkrachtplan, alsook ander economisch en werkgelegenheidsbeleid dat verder gaat dan dat plan, om te zorgen voor een breed gedragen verantwoordelijkheid voor de algehele beleidsagenda.
- (29) De Commissie heeft alle programmeringsdocumenten voor het cohesiebeleid van Finland in 2022 goedgekeurd. Het is van cruciaal belang om de cohesiebeleidsprogramma's in aanvulling op en in synergie met het herstel- en veerkrachtplan, met inbegrip van het REPowerEU-hoofdstuk, snel uit te voeren om de groene en de digitale transitie te verwezenlijken, de economische en sociale veerkracht te vergroten en een evenwichtige territoriale ontwikkeling in Finland tot stand te brengen.

- (30) Naast de economische en sociale uitdagingen die in het herstel- en veerkrachtplan en in de programma's van het cohesiebeleid aan bod komen, wordt Finland geconfronteerd met een aantal extra uitdagingen in verband met tekorten aan vaardigheden, onderwijs- en opleidingsbeleid, energiebeleid en de groene transitie.
- (31) Hoewel de Finse arbeidsmarkt in 2022 sterk presteerde, is het aantal openstaande vacatures snel toegenomen, wat een weerspiegeling is van de mismatch tussen gevraagde en aangeboden vaardigheden en de tekorten aan arbeidskrachten in verschillende sectoren, met name de dienstensector, de bouw, informatie- en communicatietechnologieën, het onderwijs, de gezondheidszorg en de sociale zorg. Het aanbod van geschoolde arbeidskrachten wordt beperkt door het relatief lage aantal afgestudeerden in het hoger onderwijs in de studierichtingen waarnaar op de arbeidsmarkt de meeste vraag bestaat, en door een relatief laag niveau van arbeidsimmigratie. Tegelijkertijd ligt het tertiaire onderwijsniveau voor de leeftijdsgroep van 25 tot 34 jaar onder het Uniegemiddelde. Tekorten aan arbeidskrachten en vaardigheden vormen een uitdaging voor het concurrentievermogen en de langetermijngroei van Finland en zullen nog nijpender worden door de vergrijzing, de relatief geringe regionale arbeidsmobiliteit en de toegenomen vraag naar nieuwe vaardigheden in de context van de groene en de digitale transitie.

- (32) Op 1 juli 2022 is de nieuwe klimaatwet van Finland in werking getreden, waarmee de doelstelling van Finland om uiterlijk in 2035 de eerste fossielvrije welvaartsmaatschappij te worden, met klimaatdoelstellingen voor 2030, 2040 en 2050, in de nationale wetgeving is vastgelegd. De Finse economie behoort echter nog steeds tot de meest energie-intensieve in de Unie. De energiesector, de industrie, de vervoerssector en gebouwen zijn de belangrijkste sectoren die zullen moeten bijdragen aan een aanzienlijke vermindering van de uitstoot van broeikasgassen. In 2021 maakten hernieuwbare energiebronnen met 43 % een belangrijk deel uit van de energiemix van Finland, gevolgd door olie met 24 %, kernenergie met 17 % en steenkool met 9 %. Rusland blijft een belangrijke bron van nucleaire brandstof. Het aardgasverbruik van Finland is in de periode tussen augustus 2022 en maart 2023 met 56 % gedaald ten opzichte van het gemiddelde gasverbruik in dezelfde periode in de voorgaande vijf jaar, waarmee het streefdoel van 15 % is overtroffen. Finland zou overeenkomstig Verordening (EU) 2022/1369 van de Raad<sup>16</sup> tot 31 maart 2024 zijn inspanningen kunnen voortzetten om de vraag naar gas tijdelijk te verminderen.
- (33) Uitdagingen die moeten worden overwonnen om de klimaatdoelstellingen op lange termijn te verwezenlijken, zijn onder meer een aanzienlijk tekort aan particuliere en openbare investeringen in de belangrijkste emissiesectoren en vertragingen bij investeringen in hernieuwbare energie, als gevolg van een achterstand bij de behandeling van milieuvergunningaanvragen. De vergunningsprocedures moeten verder worden gestroomlijnd om de achterstand van hangende energieprojecten weg te werken en aanvullende prioritaire investeringen te faciliteren.
- (34) Hoge energieprijzen en ambitieuze klimaatdoelstellingen vereisen snellere en hogere investeringen in decarbonisatie. Ondanks een sneller dan verwachte groei van de verkoop van elektrische voertuigen is het onwaarschijnlijk dat de noodzakelijke investeringen in de verdere uitrol, met name de elektrificatie van zware voertuigen, tegen marktvoorwaarden zullen plaatsvinden vanwege de lange afstanden en de dunbevolkte gebieden die kenmerkend zijn voor Finland. Ongeveer 40 % van het spoorwegnet is nog niet geëlektrificeerd.

---

<sup>16</sup> Verordening (EU) 2022/1369 van de Raad van 5 augustus 2022 inzake gecoördineerde maatregelen ter reductie van de gasvraag (PB L 206 van 8.8.2022, blz. 1).

- (35) Om de voorzieningszekerheid te verbeteren, zou de nationale elektriciteitstransmissie in Finland kunnen worden versterkt. Hernieuwbare energie wordt steeds vaker ver buiten de consumptiecentra geproduceerd. Hoewel Finland vastberaden is opgetreden om zijn afhankelijkheid van de invoer van olie, kolen en gas uit Rusland te verminderen, blijft een van de twee kerncentrales in Finland volledig afhankelijk van Russische brandstof. Er zijn sterke interconnecties tussen Finland en de buurlanden nodig om een goed functionerende elektriciteitsmarkt in de hele regio te waarborgen en de verwachte bijdrage van hernieuwbare energie aan de energiemix te vergroten.
- (36) Het tekort aan arbeidskrachten en vaardigheden in sectoren en beroepen die van essentieel belang zijn voor de groene transitie, met inbegrip van productie, uitrol en onderhoud van nettonultechnologieën, leidt tot knelpunten in de transitie naar een nettonuleconomie. In 2022 werden in Finland tekorten aan arbeidskrachten gemeld voor 37 beroepen die specifieke vaardigheden of kennis voor de groene transitie vereisen, waaronder isoleerders, civiel ingenieurs en loodgieters en pijpfitters. Hoogwaardige onderwijs- en opleidingsstelsels die inspelen op veranderende behoeften op de arbeidsmarkt en gerichte bij- en omscholingsmaatregelen zijn van cruciaal belang om tekorten aan vaardigheden aan te pakken en arbeidsintegratie en -verschuivingen te bevorderen. Om het onbenutte arbeidsaanbod te ontsluiten, moeten deze maatregelen toegankelijk zijn, met name voor de personen voor wie en in de sectoren en regio's waarvoor de gevolgen van de groene transitie het grootst zijn.
- (37) In het licht van de beoordeling door de Commissie heeft de Raad het stabiliteitsprogramma 2023 onderzocht, en zijn advies<sup>17</sup> daarover is in aanbeveling 1 weergegeven.

---

<sup>17</sup> Op grond van artikel 5, lid 2, van Verordening (EG) nr. 1466/97.

(38) Aangezien de economieën van de lidstaten van de eurozone in hoge mate met elkaar zijn verweven en zij collectief bijdragen aan de werking van de economische en monetaire unie, heeft de Raad de lidstaten van de eurozone aanbevolen actie te ondernemen, onder meer via hun herstel- en veerkrachtplannen, teneinde i) de houdbaarheid van de schuld in stand te houden en af te zien van generieke steun voor de geaggregeerde vraag in 2023, de genomen begrotingsmaatregelen om de impact van de hoge energieprijzen te verlichten doelgerichter te maken en na te denken over passende manieren om de steun af te bouwen naarmate de druk van de energieprijzen afneemt; ii) een hoog niveau van overheidsinvesteringen te handhaven en particuliere investeringen te bevorderen om de groene en de digitale transitie te ondersteunen; iii) loonontwikkelingen te ondersteunen die het verlies aan koopkracht verzachten en tegelijkertijd tweederonde-effecten op de inflatie te beperken, actief arbeidsmarktbeleid verder te verbeteren en tekorten aan vaardigheden tegen te gaan; iv) het ondernemingsklimaat te verbeteren en ervoor te zorgen dat energiesteun aan bedrijven kosteneffectief en tijdelijk is, en gericht is op levensvatbare ondernemingen en stimulansen voor de groene transitie handhaaft; en v) de macrofinanciële stabiliteit in stand te houden en risico's te monitoren en tegelijkertijd te blijven werken aan de voltooiing van de bankenunie. Voor Finland dragen de aanbevelingen 1, 2, 3 en 4 bij tot de uitvoering van de eerste, tweede en derde aanbeveling in de aanbeveling van 2023 over de eurozone,

BEVEELT AAN dat Finland in 2023 en 2024 de volgende acties onderneemt:

1. Zo spoedig mogelijk in 2023 en 2024 de geldende noodsteunmaatregelen voor energie afbouwen, met gebruikmaking van de daarmee samenhangende besparingen om het overheidstekort terug te dringen. Indien hernieuwde stijgingen van de energieprijzen nieuwe of voortgezette steunmaatregelen vereisen, ervoor zorgen dat dergelijke steunmaatregelen gericht zijn op de bescherming van kwetsbare huishoudens en bedrijven, budgettair haalbaar zijn, en stimulansen voor energiebesparing behouden.

Zorgen voor een prudent begrotingsbeleid, met name door de nominale stijging van de nationaal gefinancierde netto primaire uitgaven in 2024 te beperken tot maximaal 2,2 %<sup>18</sup>.

Nationaal gefinancierde overheidsinvesteringen in stand houden en zorgen voor een doeltreffende absorptie van subsidies uit de faciliteit en andere Uniefondsen, met name om de groene en de digitale transitie te bevorderen.

Voor de periode na 2024 blijven streven naar een begrotingsstrategie op middellange termijn van geleidelijke en duurzame consolidatie, in combinatie met investeringen en hervormingen die bevorderlijk zijn voor een hogere duurzame groei, teneinde een prudente begrotingssituatie op middellange termijn tot stand te brengen.

De hervorming van het socialezekerheidsstelsel voortzetten om het stelsel van sociale uitkeringen doeltreffender te maken, wat de prikkels om te werken zou vergroten en ook de houdbaarheid van de overheidsfinanciën op lange termijn zou ondersteunen.

---

<sup>18</sup> Dit komt naar schatting overeen met een jaarlijkse verbetering van het structurele begrotingssaldo met ten minste 0,3 % van het bbp voor 2024, zoals beschreven in overweging 23.

2. Doorgaan met de gestage uitvoering van zijn herziene herstel- en veerkrachtplan en snel het REPowerEU-hoofdstuk afronden, zodat gauw een begin kan worden gemaakt met de uitvoering daarvan. Voortgaan met de snelle uitvoering van de programma's van het cohesiebeleid, in nauwe complementariteit en synergie met het herstel- en veerkrachtplan.
3. Tekorten aan arbeidskrachten en vaardigheden aanpakken door om- en bijscholing van de beroepsbevolking en door het hogeronderwijsaanbod uit te breiden, met name voor de studierichtingen waarnaar op de arbeidsmarkt de meeste vraag bestaat.
4. De totale afhankelijkheid van fossiele brandstoffen verminderen door de inzet van hernieuwbare energiebronnen te bespoedigen, onder meer door de vergunningsprocedures verder te versnellen, en publieke en particuliere investeringen in het koolstofvrij maken van de industrie en het vervoer, onder meer door elektrificatie, stimuleren. Energie-infrastructuur ontwikkelen om de voorzieningszekerheid te verbeteren door de elektriciteitstransmissie te versterken. De beleidsinspanningen opvoeren die gericht zijn op het voorzien in en verwerven van vaardigheden en competenties die nodig zijn voor de groene transitie.

Gedaan te Brussel,

*Voor de Raad*

*De voorzitter*

---